

משרד החינוך

מערכת שידורים לאומית

שורשים גזורי שם

המורה: טל אהרון
שכבת גיל: כיתות יא

לאנפרנד או לא לאנפרנד, זו השאלה

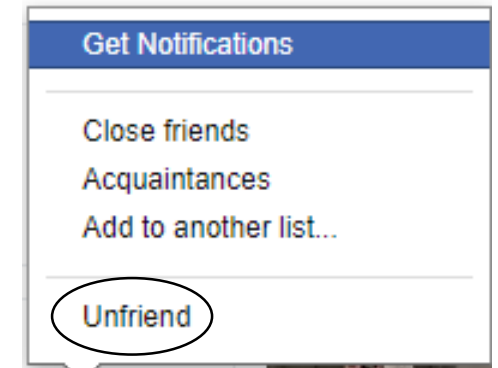
לאחד מחבריי בפייסבוק דעות פוליטיות הנוגעות באופן עמוק את עמדותיי. האם מחיקתו לא תשמר את פייסבוק כבועה סטרילית ומנותקת מהמציאות? האם השקט הנפשי שלי חשוב יותר?

מתוך: 'הארץ'

10.10.2018

איך נוצרה המילה 'לאנפרנד'?

- מהמילה הלועזית גזרו את השורש א-נ-פ-ר-נ-ד.
- השורש שובץ בבניין פיעל (מאנפרנד, לאנפרנד וכד').

www.shutterstock.com · 1144618958

"וְאָרָא כְּעֵין חֲשָׁמַל כְּמַרְאֵה-אֵשׁ בֵּית-לֵה... " (יחזקאל א, כז)

איך נוצר שורש גזור שם?

פועל / שם מהשורש

שורש גזור שם

שם עצם

חֲשָׁמַל
מְחַשְׁמֵל
הַתְחַשְׁמֵלוֹת

ח-ש-מ-ל

חֲשָׁמַל

הגדרה

שורש גזור שם הוא שורש שנוצר משם עצם.
משורש כזה נוצרו פעלים ושמות חדשים.

דוגמאות נוספות

התהליך

שם עצם

רְהִיט

קָמּוֹן

שורש גזור שם

ר-ה-ט

מ-מ-נ

פועל / שם מהשורש

מְרִיט, מְרַקֵּט, רְהוּט

יִמְּוֵן, מְמִוֵן

www.shutterstock.com · 582284842

www.shutterstock.com · 1229174272

1. זיהוי שורשים ושמות

www.shutterstock.com - 100870932

המקור השמני	השורש	הפועל
		קִפְחָנוּ
		תִּיקְנוּ
		מִדְרִימִים
		מִנְתָבִים

www.shutterstock.com - 1433364224

1. זיהוי שורשים ושמות

www.shutterstock.com - 1000870022

המקור השמני	השורש	הפועל
קַמַח	ק-מ-ח	קָמַחְנוּ
		תִּיקְנוּ
		מְדַרְיָמִים
		מִנְתָּבִים

www.shutterstock.com - 1433364224

1. זיהוי שורשים ושמות

www.shutterstock.com - 1000870022

המקור השמני	השורש	הפועל
קַמַח	ק-מ-ח	קָמַחְנוּ
תִּיק	ת-י-ק	תִּיקְנוּ
		מְדַרְיָמִים
		מְנַתְּבִים

www.shutterstock.com - 1433364224

1. זיהוי שורשים ושמות

www.shutterstock.com - 1000870032

המקור השמני	השורש	הפועל
קַמַח	ק-מ-ח	קַמַחְנוּ
תִּיק	ת-י-ק	תִּיקְנוּ
דָּרוֹם	ד-ר-מ	מְדַרְיָמִים
		מְנַתְּבִים

www.shutterstock.com - 1433364224

1. זיהוי שורשים ושמות

www.shutterstock.com - 1000870032

המקור השמני	השורש	הפועל
קַמַח	ק-מ-ח	קַמַחְנוּ
תִּיק	ת-י-ק	תִּיקְנוּ
דָרוֹם	ד-ר-מ	מְדַרְיָמִים
נְתִיב	נ-ת-ב	מְנַתְּבִים

www.shutterstock.com - 1433364224

2. יצירת פעלים ושמות

שם אחר	פועל	השם
		צפון
		תעלה
		פסל
		לתן

2. יצירת פעלים ושמות

www.shutterstock.com · 35227692

השם	פועל	שם אחר
צפון	הצפין	חצפון
תעלה		
פסל		
לחן		

www.shutterstock.com · 1493542097

2. יצירת פעלים ושמות

שם אחר	פועל	השם
מַצְפֵּן	הַצְפִּין	צָפוֹן
תַּעוֹל	יַתַּעַל	תַּעֲלָה
		פָּסַל
		לַחַן

2. יצירת פעלים ושמות

שם אחר	פועל	השם
מַצְפֵּן	הִצְפִּין	צֶפֶן
תַּעוֹל	יִתַּעַל	תַּעָּלָה
פִּסָּל	מִפְּסָלוֹת	פִּסָּל
		לַחֵן

2. יצירת פעלים ושמות

השם	פועל	שם אחר
צָפוֹן	הִצְפִּין	מִצְפֵּן
תַּעֲלָה	יִתַּעַל	תַּעוֹל
פֶּסֶל	מִפְסֵלוֹת	פִּסֵּל
לַחַן	מִלְחִינִים	הִלְחִינָה

שאלות מבחינות בגרות

לפניך שלושה משפטים ובכל משפט מילה מודגשת.

כפתור

הזמנתי באתר הקניות חולצה מִכְפָּתָרֶת.

שוק

הילדים הם קהל אידיאלי בעבור מִשׁוּקִים.

בני הנוער הם צִרְכָּנִים מתוחכמים.

(1) מבין המילים המודגשות, הקף את המילה שהשורש שלה אינו גזור שם.

(2) ציין מעל כל אחת משתי המילים האחרות את שם העצם שממנו נגזר השורש שלה.

3. שורשים שמקורם באיברי גוף

חשבו: מאיזה איבר נוצר כל פועל?

הִלְשִׁין

מְעִיֵּנִים

עֲקָבָנוּ

נוֹחֶרֶת

מֵאֲזִין

נִצְבִיעַ

מְרַגְלוֹת

מְלַבְּבִים

4. שורשים שנוצרו משמות לועזיים

נסו ליצור פעלים מהשמות הבאים.

קטלוג

פילוסופיה

פורמט

טלפון

4. שורשים שנוצרו משמות לועזיים

נסו ליצור פעלים מהשמות הבאים.

טלפון פורמט פילוסופיה קטלוג

יִטְלֶפְנוּ

4. שורשים שנוצרו משמות לועזיים

נסו ליצור פעלים מהשמות הבאים.

קטלוג

פילוסופיה

פורמט

טלפון

מִפְרֻמָּט

יִטְלֵפוּ

4. שורשים שנוצרו משמות לועזיים

נסו ליצור פעלים מהשמות הבאים.

קטלוג

פילוסופיה

פורמט

טלפון

מתפלסף

מפרמטת

יטלפנו

4. שורשים שנוצרו משמות לועזיים

נסו ליצור פעלים מהשמות הבאים.

קטלוג

פילוסופיה

פורמט

טלפון

קטלגה

מתפלסף

מפרמטת

יטלפנו

4. שורשים שנוצרו מהלחם בסיסים

איך נוצרו שורשי הפעלים הבאים?

אַלְחָשׁוּ

מְאַלְתָּרַת

מְרַמְזָר

4. שורשים שנוצרו מהלחם בסיסים

איך נוצרו שורשי הפעלים הבאים?

ומה עם הפועל

מְדַוְחִים?

הוא נוצר מהשם
דוּחַ שמקורו בראשי
התיבות דו"ח.

אֶלְחָשׁוּ

אל + חוש

מְאַלְתָּר

אל + אתר

מְרַמְזֵר

רמז + אור

שאלות מבחניות בגרות

ג. שמות הפועל לְטַלְפֵן, לְצַיֵץ (בטוויטר) רווחים בעברית. נוסף עליהם נוצרו בלשון הדיבור גם לְגַגֵל ולְפַסְבֵק.

(3) שורשיהם של שמות הפועל האחרים מקורם בלעז. באיזה אופן נוצרו השורשים האלה?
שורשים אלה נוצרו משמות עצם. לגל מן השם 'גוגל'; לפסבוק מן השם 'פייסבוק'.

(4) ילדים קטנים יוצרים לעתים פועלי לבוש, למשל: לְמַעַל מעיל, הַתְּפִגֵּ'מְתִי בפיג'מה.

הסבר את התהליך הלשוני שהביא ליצירת השורשים בפעלים שיצרו הילדים.

שורשים אלה נוצרו על ידי הילדים בתהליך המכונה 'גזירת שורשים משמות עצם'.

המילה 'למעול' גזורה מהשם 'מעיל', ואילו המילה התפג'מתי גזורה מהשם פיג'מה.

שאלות מבחינות בגרות

לפניך מילים מודגשות מתחום הספורט הנוטות במשקלי שמות הפעולה.

הַאֲבָקוֹת, שְׁחִיָּה, הַתְּעַמְלוֹת, אֲגָרוֹף, חֲתִירָה,

מְגוֹר (נוקאאוט) – מכת אגרוף שאחריה היריב אינו מסוגל לעמוד שוב על רגליו.

סְבִסוֹב – תנועה של שחקן כדורסל שבה רגלו האחת קבועה במקום כמו ציר ורגלו השנייה נעה בחופשיות.

(1) השורש של אחת מן המילים המודגשות הוא שורש גזור שם.

ציין את שם העצם שממנו נגזר השורש. אגרוף

לפניך משפט ובו מודגשת מילה שנוצרה בלשון הדיבור.

כשמכינים ארוחה חגיגית חשוב לְצַלַּחַת את המנה ולהגיש אותה בצורה נאותה.

כתוב באיזה אופן נוצר הפועל לְצַלַּחַת. שורש צ-ל-ח-ת גזור מן השם צלחת.

שאלות מבחניות בגרות

לפניך משפט ובו שני שמות פועל מודגשים.

יש לְעַדְכֵן את רשימת המשתתפים בטיול ולְנַיֵן את הדף כדי שלא יירטב.

- ציין את השורש של כל אחד משמות הפועל.

I. לְעַדְכֵן ע-ד-כ-נ

II. לְנַיֵן נ-י-ל-נ

- הסבר את דרך ההיווצרות של כל אחד מן השורשים.

שורש ע-ד-כ-נ גזור מהלחם הבסיסים עד + כאן.

שורש נ-י-ל-נ גזור מהשם הלועזי ניילון.

מדוע הגייתם של
פעלים אלה
משובשת?

הדוברים מנסים לשמר את
הצליל המקורי של שם העצם
שממנו נגזר השורש
(כּוֹכֵב, שָׁפָם).

נקודה למחשבה

מצאו שתי נקודות דמיון בין שלושת הפעלים הבאים:

התקבר

www.shutterstock.

השתבץ

www.shutterstock.com - 1470808466

השתפן

www.shutterstock.com - 1605859678

נקודה למחשבה

מצאו שתי נקודות דמיון בין שלושת הפעלים הבאים:

הַתְּחַבֵּר

הַשְׁתַּבֵּץ

הַשְׁתַּפֵּן

- שורשיהם נגזרו משמות עצם (שָׁפַן, שָׁבַץ, חָבַר).

- על אף שהם בבניין התפעל אין בהם דגש תבניתי בעי"ן הפועל.